תלמוד ירושלמי · מפרשים · עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי פאה

רבי ישראל איזנשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי פאה

רבי ישראל איזנשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עמודי-ירושלים-על-תלמוד-ירושלמי-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
פרק ג 5
הלכה ז 5
פרק ד 6
הלכה ב 6
פרק ה 6
הלכה א 6
פרק ו 6
הלכה א 6
הלכה ג 7
פרק ז 8
הלכה ג 8
הלכה ה 9
הלכה ז 9
פרק ח 9
הלכה ד 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9

פרק א

הלכה א

כזית מן המת עמ"ש הרא"פ ומ"ש הש"ק חגיגה (פ"א ה"ג):

בשעה שאינו לא יום ולא לילה. ביפה מראה הניח בצ"ע דברי רבי שמעון בן יוחאי אהדדי דבברכות (ל"ה ב') אמר תורה מה תהא עליה ובמנחות (צ"ט ב') אמר דבק"ש קיים לא ימוש ע"ש. וע" בברכ"י יו"ד (סי' רמ"ו סק"א) ובסדר משנה (הת"ח פ"א ה"ח) שהקשו כן. אולם הוא שאלת הראשונים בתוס' רבי יהודה החסיד ובתוס' הרא"ש וכתבו דלאו חובה קאמר אלא מצוה בעלמא ע"ש. וע' בזית רענן פ' בשלח שהקשה על מה דאי' במכילתא שם בשם רשב"י דלא נתנה תורה אלא לאוכלי המן דבזה"ז צריך לעסוק במלאכה כדי שיהיה לו במה להתפרנס וכ' הזית רענן דצ"ע דהא ב"ג דברכות אמר ר' שמעון בן יוחאי אפשר אדם חורש כו'. ולפמ"ש רי"ח והרא"ש יש ליישב קצת:

ר' יונתן ור' ינאי היו יתבין כו'. ברא"ש פ"ק דקידושין (סי' נ') שהביא בשם ר"ח דסבירא ליה דכופין את הבן לזון את האב וכתב ע"ז הרא"ש וז"ל ואין כל כך ראיה משם דהתם בכותב נכסיו לבניו איירי ואהכי מייתי לה בפ' נערה שנתפתתה עכ"ל. וראיתי להקרבן נתנאל שם שכתב בירושלמי שלפנינו לא ניכר בפרק זה לא מיניה ולא מקצתו עכ"ל ובמח"כ שגה בזה וכוונת הרא"ש פ' נערה שנתפתתה בש"ס דילן (מ"ט ב') דאיתא התם דר' חנינא ור' יונתן הוו קיימו אתא ההוא גברא כו' א"ל כותב נכסיו לבניו הוא כו' ולזה כיון הרא"ש והיא ברור:

ארטבון שלה לרבינו הקדוש כו' הפני משה כ' יהודי חשוב אחד. ועי' ביד המלך (פ"ה מהל' מזוזה הי"א) שכתב שממשמעות עובדא דהירושלמי נראה דהיה עכו"ם ואם כן קשה דהא אסור להניח מזוזה ביד עכו"ם וכי תמה בהגהות מרדכי שעל ס' כו"פ ה' ריבית ולא ראו בבאר שבע בשו"ת שלו (דק"ב ע"ב) שכתב שרבי חשב לא חשבינהו לישראל בעיניו שמאמינים ביחוד השם ולכן שלח לו מזוזה ועוד דרבי ידע דלא פלח לע"ז. וע' בשאלתות דרב אחאי (סי' קמ"ה) שהביא דברי הירושלמי הללו ויש שם תוספות דברים האלו מיד נכנס שד בבתו של ארטבן ולא היה לו אלא בת אחת ובאו כל הרופאים ולא הועילו לה כיון שנטל ארטבון את המזוזה ושם לה על הפתח מיד ברחה אותה שדה ונטל רבינו הקדוש מרגליות לעצמו ולפנינו חסר זה מותר לומר לה"ר על בעלי מחלוקת. סמ"ג מל"ת סי' י':

אבל דורו של אחאב. סמ"ג מל"ת סי' ט':

גבי כנף אמרת בסירה הוערת חנית וצפחת בסירה הוערו. מדברי הערוך (ערך כד) מבואר שהיה לפניו גירסא אחרת כאן שכתב מפורש בתלמוד ירושלמי פרק קמא דפאה ובסוטה פ"א שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר הנה בעת שלקח הצפחת והחנית והיה יכול להרגני וכיון שלא הרגני צדיק הוא ואין לרדפו אמר לו אבנר לא כי אלא הצפחת והחנית הנערים הלכו להביא מים מן הבור ושכחם שם ומצאם דוד ולקחתם מן הבור אמר לו הצפחת והחנית כבר נשארו בבור כנף מעילו מה תאמר בו אמר לו כנף מעילך בסירה הוערת כו' ע"ש מבואר שהי' לפניו הנוסחא משונה דלפנינו אדרבה בחנית וצפחת לא היה לו מה להשיב עכ"ל מבואר שהיה לפניו גירסא אחרת וע"ש במעריך:

פרק ג

הלכה ז

כי בעיתון מקיימא מתניתא כו' ע' מה שפי' בו הרא"פ ולא ראה בתורת האדם להרמב"ן (שער המיחוש) והובא בב"י יו"ד (סי' של"ה) שכתב וז"ל אמר להון בעיתה מקיימא מתניתא פי' בתמיה לומר שהחברים כקרובים ונכנסין אצלו מיד עכ"ל וכוונתו נראה שאמר בלשון בתמיה שאתם רציתם לקיים המתניתא דבלתי הקרובים אין הולכין לבקר עד אחר ג' ימים ובאמת לא קיימתם בזה המתניתא דהחכמים דינם כקרובים וא"כ היה לכם לילך תוך ג' ימים. והוא שיור קרקע הוא מלתא אחריתא ולא כהרא"פ וע' בחי' הגהות בב"י שם מה שהניח בצ"ע על הב"י שם ולפמ"ש א"ש ונראה שלא ידע שהמה דברי הרמב"ן. והנה הר"מ ה' אבל (פי"ד ה"ה) השמיט דין דהקרובים וחברים נכנסין מיד וכבר תמה עליו הכ"מ שם וי"ל דהר"מ גרס לא בעי מיקיימי מתניתא דשאל להם למה לא רצו לקיים המתניתא (וגם לפי גרסתינו יש לפרש כן) והם לא חשו להשיבו ע"ז מכלל דלא ס"ל כהברייתא הנ"ל וכיון שהם הרבים לכן פסק כמותן ועי"ל דמתההוא דרבא בנדרים (מ"א) וברכות (נ"ה ב') דיומא קמאה אמר להו דלא תגלו כו' מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו ודרחים לי לבעי רחמנא משמע שגם האוהבים שהם החברים לא הניח אותם ביום ראשון וזה דלא כהברייתא הלז לכן פסק הר"מ בש"ס דילן. ושוב ראיתי בשיורי קרבן גיטין (פ"ו ה"ה) שהשיג על הרא"פ:

פרק ד

הלכה ב

אמר ר' יוחנן זו בגיטין כו'. עמ"ש הרא"פ ובתוספותי' שם הקשה על זה דלפי מ"ש בירושלמי סובר דר' יוחנן דארבע אמות נקנית במציאה ובש"ס דילן סובר דאין קונים והנה באורו בסוגיא אין לו מובן כלל והנה הירו ' הזה הובא ג"כ בגיטין (פ"ח ה"ג) ועמש"ש הפני משה וגם פירושו אינו נראה כלל גם מ"ש דבמתנה מודה ר"ל לר' יוחנן דאינו קונה לו הד' אמות ובאמת אנן קיי"ל דבמתנה קונה לו ד' אמות כמבואר בח"מ (סי' ר'). אמנם המה לא ראו דברי הרמב"ן והרשב"א ההובא בש"מ לב"מ (דף י' ע"ב) שכתבו שם בזה"ל ר"ל בשם אבא כהן בר דליי אדם זוכה במציאה בתוך ד' אמות ר' יוסי בשם ר' יוחנן זו במציאה משא"כ במתנה רובא דרבי יוחנן רובא דר"י מה אם במציאה שאינו זוכה בה מדעת אחר הרי הוא זוכה בתוך ד' אמות מתנה שהוא זוכה בה מדעת אחר כו' אינו זוכה בה בתוך ד' אמות מציאה לא כ"ש עכ"ל. ולפ"ז א"ש הכל דהירושל' סובר כש"ס דילן דר"ל סובר דאף במתנה מהני ד' אמות ור' יוחנן סובר דאף מציאה אינו זוכה בד"א והבן:

פרק ה

הלכה א

לא בשביעית. עמ"ש הרא"פ ומ"ש הש"ק שקלים (פ"א ה"ב):

פרק ו

הלכה א

הבקיר לעניים וזכו בו עשירים כו' ראיתי בס' חי' הרז"ה בדיני מכירות חמץ שפי' דברי הירושלמי דלר"מ דיוצא תיכף מרשותו אף לב"ה תמיד הפקירו הפקר ומה שאמרו ב"ה עד שיפקיר אף לעשירים ה"פ דאינו הפקר לעניים לבד רק הוי הפקר אף לעשירים ולר"י אינו הפקר עכ"ד. ודברים לא האירו ולא ידעתי מה יועיל לב"ה מה דיוצא מרשותו תיכף כיון דלב"ה גזירת הכתוב הוא שאינו הפקר עד שיפקיר לעניים ולעשירים וגם כיון דאנן קיי"ל כר"מ כמבואר ברמב"ם וש"ע (ולא כמ"ש בחי' הרז"ה שם וז"ל ואני אומר עיקר דתלמודא דידן כר"י ס"ל דהלכה כמותו נגד ר"מ ונימוקו עמו עכ"ל נראה שסובר דהלכה כר"י וליתא דאנן קיי"ל כר"מ וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"א סי' ע') דאף דאנן קיי"ל בכל מקום דהלכה כר"י נגד ר"מ מ"מ הכא סתם משנה כר"מ קיי"ל כמותו ומהחי'

הרז"ה נעלמו דברי הרשב"א האלו ולכן קיחה שם הרבה לאיזה ר' מאיר כיווני בירושלמי והדברים מבוארים בדברי הרשב"א. וגם החו"י בתשובה סי' מ"ה לא ראה דברי הרשב"א האלו) וא"כ כיון דאנן קיי"ל כר' מאיר א"כ לפי פי' ההי' הרז"ה בירושלמי יהיה הדין דרק כשיפקרנו רק לעניים יהיה הפקר ובאמת מבואר בהיפך בח"מ (סי רע"ג) אולם נראה דהירושלמי קאי לב"ש דלר"מ יהיה גם לעשירים הפקר ולר"י לא ונ"מ לב"ה בהפקידו לאנשי אותו עיר ולא לעיר אחרת דלר"מ זכו גם עיר אחרת ולר"י לא. וצל"ע על מ"ש תוס' גיטין (מ"ז א) והר"ש פאה (פ"ו) דלאנשי עיר אחרת גם לר"מ אין רשאין לזכותו דהוי הפקר בטעות והוא נגד הירושלמי הזה. ועוד דא"כ גם לב"ש נימא הכי דיהיה אסור לעשירים כיון דהפקירו בפירוש לעניים ויש לומר דב"ש לשיטתם דהקדש בטעות הוי הקדש וה"ה הפקר. אך הר"ש שם ובתוס' שאנץ ב"מ (דף ל' ע"ב) מבואר שם דגם לב"ש הפקר בטעות לא הוי הפקר. וע' במפרש שם לירושלמי שפי' דנ"מ לב"ה שלא יוכל לחזור בו ע"ש. ודע דבפלוגתא ר"י ור"ל שם בירושלמי נראה דקיי"ל הלכה כר"ל. וכ"כ בשו"ת נ"ב מה"ק חאה"ע (סי' נ"ט) ומה שהקשה שם הא קיי"ל כר"י לגבי ר"ל לק"מ דזה דוקא אי פליגי אליבא דנפשייהו ולא היכא דפליגי בפי' דברי ב"ה. ועשו"ת חו"י (סי' צ"ד) הן אמת שראיתי להטורי אבן בר"ה (דט"ו ע"א ד"ה פטורה) שכ' דקיי"ל כר"י דהא קיי"ל כר"י לגבי ר"ל ועוד דמה הוא דאמרינן יד הכל ממשמשין בה מוכח דהלכה כר"י ע"ש ובאמת אינו מוכרח כלל דמההיא דר"י ור"ל אינו ראיה וכמ"ש וגם מההוא דשביעית לא מוכח מידי דבאמת גם בשביעית נוהגת הפקר אף לעכו"ם עי' ק"א לט"א שם ובשערי ירושלמי (דף כ' ע"א):

ובעיקר הדבר שהניח הטורי אבן בתימה דאמאי איצטריך קרא לשביעית דפטורין מן המעשר תיפוק ליה דהפקר הוא והניח בקושיא. אולם לק"מ והדברים מבוארים בשו"ת מהרימ"ט (ח"א סי' ע"ג) דשביעית אפקעתא דמלכא הוא ואפי' אם גדר שדהו ולא הכניס לתוכה פטור מן המעשר ואין ענין זה נוגע כלל להפקר. וראיתי בשו"ת פנ"י (ח"ב חא"ח סי' ה') שכ' וז"ל גם בהפקר גמור לא מצינו דצריך להפקירו אף לעכו"ם דהא הפקר אתיא דצריך להפקיר כשמיטה ושם עכו"ם לא יתחשבו חלילה עכ"ל והדברים הם תמוהים מאד דהם היפוך הירושלמי דמבואר דלר"ל דקיימא לן כותיה צריך להפקירו אף לעכו"ם גם בשמיטה נראה דהוא הפקר גם לעכו"ם וכמ"ש למעלה:

הלכה ג

אמר ר' אלעזר כתיב כי תקצור קצירך כו' בס' יין הרקח פאה (פ"ו מ"ו) כתב וז"ל פי' הרע"ב דכתיב לא תשוב לקחתה והיינו דרשא דספרי כמ"ש תוי"ט ור"ש הביא ירושלמי

כי תקצור קצירך ושכחת עומר בשדה עומר שאתה יכול לפשוט וליטול כאחת. ונראה לי דלפי' הספרי מיירי בשכחת עומרים והוי שעורא דיכול להגביה כאחת דהוי בתלושי מה שאין כן הירושלמי מיירי בשכחת קמה כמ"ש הרב במתני' דלקמן דבכל מקום ילפינן קמה מהך קרא דבשדה ולכך משערינן אם יכול לפשוט ידו משום דהוי כמחובר כו' עכ"ל וליתנייהו לדבריו ולא עיין בירושלמי כאן דקאי על שכחת עומר וההוא דשכחת קמה איתא בהלכה ו' א"ר יונה כי תקצור קצירך בשדה ושכחת עומר בשדה עומר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה קמה שיש בה סאתים ושכחה אינה שכחה א"כ מבואר דהך דהכא הוא בשכחת עומר והוא פשוט וברור דלא כהיין הרקח. ועיקר קושיתו לא קשה מידי דגם כוונת הירושלמי הוא על הך ולקחת וקיצר ולא הביא סוף הפסוק וכוונתו על ולקחת וכן דרך הירושלמי בכמה דוכתי וכן כתב הפני משה:

פרק ז

הלכה ג

מעשה בא' שקשר עז לתאנה כו'. ע' בחי' המאירי לביצה (כ"ג ב') שגרסתו היתה כאן מעשה בא' שקצר עז על תאנה ומצא כו' ופי' דבלשון הירושלמי על חולב אומר קוצר והכונה שחלב העז על גבי תאנה:

באותו שעה התיר רבי ליקח ירק במוצאי שביעית ע' ברע"ב שביעית (פ"ו מ"ד) שכ' על מה דאיתא שם במשנה דרבי התיר ליקח ירק במ"ש מיד דהטעם לפי שהיה מביאין ירק מח"ל והיא רבה על ירק שבא"י ואני שמעתי הטעם לפי שבשנים או בג' ימים עושה כיוצא בו. והנה הטעם ששמע הוא מהירושלמי כאן וראיתי בספר הר המור בביאורו להמשנה שם שפי' דלרבי מותר בב' או בג' ימים אף בלא זמן הבאה ע"ש ומבואר מזה דלשון מיד שייך על ב' וג' ימים. ולפ"ז צ"ע על שו"ת צ"צ (סי' ק"ך) ושו"ת שבו"י (ח"א סי' ל"ד) שכתב דמיד שייך רק על יום א' וכ"כ הקהלת יעקב בלשון חכמים (סי' של"ה) והרי מבואר כאן דמיד שייך גם על ב' וג' ימים. אולם באמת נראה ששגג בזה ההר המור והכוונה דרבי התיר מיד במוצאי שביעית דכיון דהם גדלים בב' וג' ימים אחר שביעית לא חשידי ליזרע בשביעית ירק בשביל מוצאי שביעית כיון שיוכל שיהיה לו בהיתר בעוד ב' וג' ימים וכן פי' במעשה אורג בשביעית שם והוא פשוט וברור. ובזה מיושב מה שהקשה בהר המור דמאי חלוקא בין רבי לת"ק הלא גם להת"ק מותר במקום שעשה הבכור ולפ"ז א"ש דלרבי מותר מיד והבן:

הלכה ה
כל הלכה שהיא רופפת רוקח (סי' ש"ע):

הלכה ז
נמצא כלוקח לו קורדם עמ"ש הרא"פ ומ"ש הש"ק פסחים (פ"ב ה"ט):

פרק ח

הלכה ד
דג מליח וכו' בשר חי. הובא ברוקח הלכות טריפות סימן ת"י וז"ל שם דג מליח מערבין בו. בשר מליח מערבין בו חי דתנן הבבלים אוכלים אותו חי מדקאמר מליח וקאמר בשר חי אלמא דחי לאו מליח. עכ"ל הרוקח:

הלכה ז
אמר ר' חנינא צריך שיהיה לו ב' עטיפין אחד לחול ואחד לשבת. נ"ל דלזה המאמר כיון בשאלתות דרב אחאי פ' בראשית שכתב וז"ל אמר ר' יוחנן צריך האדם שיהיה לו ב' עטיפות אחד של חול וא' של שבת ומקורו מהירושלמי הזה רק שבמקום ר' יוחנן צ"ל ר' חנינא וכדברי הירושלמי הזה הוא ג"כ במדרש רות פסוק ורחצה ובפסיקתא רבתא פכ"ג רק ששם הגירסא רב חנן. ובא"ז ה' שבת (סי' י"ח) ובמנהיג דיני שבת (סי' נ"ח) הובא ג"כ הירושלמי הזה וגרסו ר' חנינא. ולכן תמהתי על השאילת שלום (שם ס"ק ב') שכתב ע"ד השאלתות הללו לא ידעתי מקומו בש"ס דילן גם נודע דר' יוחנן לא נזכר בשום ברייתא עכ"ל ואנחנו הראנו מקור נפתח לזה רק שט"ס בשאלתות וצ"ל ר' חנינא. ושוב ראיתי בשו"ת בית אפרים שכתב כן:

הלכה ח
ר' חנינא בר פפא הוא מפלג"ג מצוה בלילא כו' כ' הרא"פ דלילה הוא זמן של שדים ואין לילך בו וכן פי' ביפה מראה והקה"ע בירו' שקלים (פ"ה הל"ד). אולם הברכ"י באו"ח (סי' רל"ה) וביו"ד (סי' רמ"ז) כ' דלפמ"ש רבינו האר"י דאין ליתן צדקה בלילה לכן א"ל אל תסיג ע"ש. והנה במל"מ ה' מתנות עניים (פ"ח ה"א) כ' דמי שנדר ליתן פרוטה בכל יום צריך ליתן בין ביום ובין בלילה דגם לילות נכללו בימים. וראיתי ביד שאול (סי' רנ"ח סק"א) שכ' וז"ל וגם דאזלינן בתר כוונת הנודר ולא אחר הלשון וכאן עיקר הכוונה לצדקה ומאי נ"מ שיתן ביום או בלילה עכ"ל. אולם לפי המבואר מדברי הירושלמי לפ"ד הברכ"י יש נ"מ בין יום ללילה ומ"ש וז"ל ומיהו גם דברי הרשב"א באו סתומים אם הכוונה שיתן ביום ובלילה או סגי בא' מהם וצ"ע עכ"ל. והוא תמוה דכי ס"ד דמי שנדר

ליתן פרוטה ביום שצריך שיתן ביום ובלילה שתי פרוטות והכוונה ברשב"א שמועיל בין אם נתן ביום או בלילה וז"פ: